

סנהדרין לה

עניין: ליבא דאינשי אינשי

רבי צדוק הכהן

מחשבות חרוץ אות טו

או מפי כתביו. ומצוה האחרונה היא כתבו לכם את השירה, שכוללת כל כתיבות דברי תורה, שיהיה השארה בעולם הזה. ואף דמדינא דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאמרם בכתב (גיטין ס, ב), מכל מקום אחר שהותר לכתוב הרי כתיבתם מצוה ובכלל מצות כתבו לכם, שעיקר הכונה שיהיה קיים לדורות. וכל זמן שהיו כל ישראל יחד בארץ ישראל ולמדו תורה התלמידים מפי רבותיהם - נאסרה הכתיבה, כדי שלא יסמכו על מה דכתיבא ומנחא, ויצטרכו ללמוד מפי הרב, דאין דומה לומד מפי רבו למפי כתבו, וכמו שנאמר (ישעיהו ל, כ) והיו עיניך רואות את מורייך, וכמו שאמרו בהוריות (יב, א) תחזו לפומיה, כי בפה מתגלה מעמקי הלב, מה שאין כן בכתב שאי אפשר לכתוב מה שבלב, וכמו שאמרו בסנהדרין (לה, א) דאע"ג דסופרי הדיינים כותבין ליבא דאינשי אינשי,¹⁸⁵ והתלמיד השומע מפי רבו הוא משיג מה שבלבו.

[ו] אבל אחר שנפזרו בגלות לכל קצוות עד שאם יצטרכו ללמוד מפי רב היתה התורה משתכחת ח"ו, הרי הכתיבה מצוה חיובית, [ואף על פי שכל תורה שבעל פה האידנא גם כן כתיבא ומנחא כבר, מכל מקום גם כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש - הכל הוא בכלל תורה שבעל פה שנגלה למשה רבינו ע"ה כמו שאמרו ז"ל. ומשחידשו בעולם הזה - צריך שישאר הדברים לעולמי עד בעולם הזה גם כן על ידי הכתיבה, ועל כן הזהירו הקדמונים לכתוב כל מה שמחדש, כמו שכתב בספר חסידים (סי' תק"ל) והמגיד להבית יוסף וכדומה. כי אין אדם יודע איזה יכשר, ואולי הוא החידוש של תורה שבעל פה השייך לחלקו שלא נגלה עדיין לשום אדם בעולם, והוא לכך נוצר להביא חידוש תורה לעולם הזה, וצריך שלא יאבד באבדו ח"ו, דאז ח"ו יצטרך להתגלגל. רק יוציאנו בפעל בעולם הזה על ידי דיבור פה לתלמידים או על ידי כתיבה. וראיתי כתוב על שם חכם גדול אחד

מהרש"ל

דף לה ע"א גמ' מנא הני מילי אמר ר' חמא בר חנינא כו' ורבא אמר מהכא כו'. נהי דפומא כתבין ליבא דאינשי אינשי כו'. כל"ל. ונ"צ לא ניחא ליה למימר ל' שכתב דאם כן הוה ליה לומר אינשי אלא כפל לשון הוה כלומר ל' האדם הוא אדם שדרכו לשכת מה שגלגל ודו"ק: תוס' בד"ה הרי שהיה

משלי פרק ה'

מִן יִפְּצוּ מַעֲיִנְתְּךָ חוּצָה בְּרַחֲבוֹת פְּלִגֵּי-מַיִם:
יִהְיוּ-לָךְ לְבָדָד וְאֵין לְזָרִים אֶתְּךָ: יִי-יְהִי

רבי צדוק הכהן

ליקוטי מאמרים אות ז'

[ג] וכמו שאמרו ז"ל (שמות רבה מז, א) דלכך ניתן תורה שבעל פה, דצפה שעתידין אומות העולם לומר אנו ישראל כו', פירוש כי הבדל בין כתיבה לדיבור כי בכתיבה הוא רק התגלות החכמה שבמוחו ומחשבתו אבל הדיבור הוא התגלות הבינה שבלב, שזה נגלה בדיבור כפי איכות הדבור ותנועתו ניכר עליו מה שבלבו, כידוע שיש הכרה בדברים אם יוצאים מן הלב ואם מדבר בתוקף או בנחת בכעס או רצון וכיוצא בו, הלשון קולמס הלב (חובות הלבבות שער הבחינה ה), וניכר ומלוכש בדבורו הבינה שבלב, מה שאין כן בכתיבה מלוכש רק החכמה, וכמו שאמרו בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין לה, א) אף על גב דשני סופרי כו' לבא דאינשי אינשי,⁵⁶ כי אי אפשר לו לכתוב רק החכמה, ולא הבינה דלב, שזה נתגלה על ידי הדבור, דאלו מה שבלבו בהעלם ולא נתגלה גם על ידי הדבור שאי אפשר לגלותו - זה אין נפקא מינא לסנהדרין, מאחר שאי אפשר לו לבור דבריו לחבריו, רק רצה לומר מה שבדבור הוא מגלה רק שבכתב אי אפשר לגלותו. רק

דברי שאול לבעל השואל ומשיב

דף ל"ה לנח דאנשי חנני. עיין צמח צדק ונפטר חורח חיים שפירשו דאנשי חנני לנח שכתב רק דנח האדם הוא גיב חס כעו האדם צעלמו וחולי ים ו' חס עתים נלח נלח וכל להילוף נח אל הסועל עיס. ונח נחם לפעניד לנח סל דכחצ' לאדם מערכי ל' ועד' מענה לנח כי לאסר נלח סל חס הוא גיב חס צעלמו חס לאדם מי שהוא חס מערכי ל' כי נס לנח דאנשי חנני דהיינו מי שהוא חס גם לנח עליו חס וכאם נצורנו רק סלי' להילוף נח חס ועד' מענה לנח:

דגל מחנה אפרים ליקוטים

ד"ה מלכותך מלכות

כל עולמים

להורות הדך אשר ילכו צה, על פי ששמעתי בשם אא"ו וז"ל"ה כי הדיבור הוא חלק ז' או חלק י' מהמחשבה, ואינו זוכר על צוריו אס חלק י' או ז'. וברמז"ס איתא עולים ויורדים צו (בראשית כ"ה י"ב), עולים צמחשבה ויורדים דדיבור, כי הדיבור נקרא ירידה נגד המחשבה, עד כאן. ואף שצוודאי הדעת נותן זה וגלוי ידוע זה לכל שצוודאי המחשבה היא גדולה צמעלה יותר מהדיבור, אך מכל מקום כשיש לתלות צאילן גדול תלינן.